

STORTINGET

Representantforslag 174 S

(2018–2019)

fra stortingsrepresentant Une Bastholm

Dokument 8:174 S (2018–2019)

Representantforslag fra stortingsrepresentant Une Bastholm om en aktiv regnbuepolitikk for å styrke kjønns- og seksualitetsmangfold

---

Til Stortinget

Bakgrunn

Normer knyttet til kropp, kjønn og seksualitet skaper ulike former for press som kan forverre unges psykiske helse. Normene, enten det er snakk om urealistiske skjønnhetsidealer eller kjønns- og seksualitetsnormer, kan skape psykiske plager for ungdom som i utgangspunktet har gode forutsetninger for å være friske. Dette forslaget tar opp en rekke konkrete tiltak for å redusere press og utenforskap knyttet til kropp, kjønn og seksualitet.

Psykisk helse og møter med helsevesenet

De fleste lesbiske, homofile og bifile opplever å ha god helse, men andelen med dårligere psykisk helse er betydelig større enn blant heterofile, viser undersøkelsen «Seksuell orientering og levekår» gjennomført på oppdrag fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Det er lite tallbasert kunnskap om transpersoners helse i Norge, men svensk forskning fra Folkhälsomyndigheten viser at også transpersoner rapporterer om store helseutfordringer.

Helseutfordringene gjelder også unge LHBT+-personer. En rapport fra Redd Barna, Skeiv Ungdom og Landsforeningen for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner (LLH) fra 2016 viser at barn som bryter med normer for kjønn og seksualitet,

«er dårligere stilt på sentrale oppvekstarenaer som for eksempel helse og utdanning».

Rapporten dokumenterer at mange unge føler seg alene om følelsen av ikke å passe inn i samfunnets normer. Blant annet mangler lærebøker innføring i kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, og seksualundervisningen tar nærmest utelukkende for seg heterofil seksualitet. Unge transpersoner forteller om ikke å bli trodd av helsepersonell når de forteller om kjønnsidentiteten sin. De opplever at de selv må «lære opp» helsepersonellet i transtematikk. Rapporten konkluderer slik:

«Mange barn som bryt med normer for kjønn og seksualitet møter sanksjoner når dei er opne om kven dei er. ... Barn som bryt med normer for kjønn og seksualitet er også mer sårbare for psykisk uhelse og sjølv-mordsforsøk. Det er derfor svært viktig at helsepersonell og andre fagpersonar, som til dømes tilsette i barnevernstenesta, har kunnskap om det å bryte normer for kjønn og seksualitet.»

Det finnes knapt forskning på levekårene og den psykiske helsen til unge transpersoner, ikke-binære og personer med kjønnsinkongruens i Norge. Det er en alvorlig mangel hvis man skal redusere utfordringene for denne gruppen. Internasjonalt er det dokumentert at denne gruppen opplever dårligere psykisk helse enn majoriteten, for eksempel i en artikkel i *Pediatrics* i 2018 med Tracy A. Becerra-Culqui som hovedforfatter. I den nye rapporten «Skeives levekår i Agder» fra Østlandsforskning fremkommer det at mer enn én av fire transpersoner i Agder har forsøkt å ta sitt eget liv. Forslagsstiller mener det derfor trengs kvantitativ forskning på et nasjonalt nivå på levekårene til unge transpersoner, ikke-binære og personer med kjønnsinkongruens.

Regjeringen har fulgt opp noen av anbefalingene fra rapporten i sin LHBTI-handlingsplan, men forslagsstiller mener mer må gjøres for å bryte ned fordommer og forbedre LHBT+-personers psykiske helse.

Konversjonsterapi

Såkalt konversjonsterapi tar utgangspunkt i å forsøke å «omvende» mennesker til en annen seksuell orientering eller kjønnsidentitet. Det finnes ingen forskning som tilsier at konversjonsterapi fungerer. Derimot viser en artikkel i *Journal of Homosexuality* i 2018 med Caitlin Ryan som hovedforfatter, at det kan gjøre stor skade på den psykiske helsen til de som må gjennomgå det, og at konversjonsterapi blant annet er assosiert med høyere risiko for depresjoner, selvmordstanker og selvmordsforsøk. Sårbare mennesker risikerer å bli presset av familie eller omgivelser til å forsøke konversjonsterapi på for eksempel religiøs basis. Det er ikke kjent hva omfanget av konversjonsterapi er i Norge. Ingen i Norge sier åpent at de driver med konversjonsterapi. Det foregår på en subtil måte ved at man må ta en samtale med presten på bakrommet, og at det å være skeiv er grunn for sjelesorg. Forslagsstiller mener derfor at konversjonsterapi bør forbys umiddelbart.

Transpersoner, ikke-binære og personer med kjønnsinkongruens

Forslagsstiller mener det er nødvendig å opprette en tredje juridisk kjønnskategori for å sikre at personer som ikke føler seg som menn eller kvinner (ikke-binære mennesker), skal få identiteten sin respektert. Rapporten «Rett til rett kjønn – helse til alle kjønn» utgitt av Helsedirektoratet i 2015 sa at å innføre en tredje juridisk kjønnskategori vil gjøre det enklere for flere å velge hvilket kjønn en vil bli møtt som i det offentlige rom. En tredje kjønnskategori er dermed et viktig skritt på veien mot som samfunn å anerkjenne og tolerere at ikke alle definerer seg som kvinner eller menn. Å innføre en tredje kjønnskategori vil derfor komme en minoritet til gode og har ikke negative konsekvenser for resten av befolkningen. Det vil ikke være unikt i verden. 20 prosent av klodens befolkning kan i dag velge et tredje juridisk kjønn i sine ID-papirer. Forslagsstiller mener videre at skolebygg og offentlige institusjoner bør tilpasses et mangfold av kjønnsidentiteter, gjennom kjønnsnøytrale toaletter og garderober etter eksempel fra Universitetet i Oslo.

Andre seksuelle minoriteter og relasjonsminoriteter

Ved arbeidet med den nye diskrimineringsloven i 2013 påpekte Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), FRI (daværende LLH) og andre aktører at asekuelle, BDSM-ere og fetisjister også har behov for diskrimineringsvern. Departementets forarbeider til loven

sier eksplisitt at disse gruppene ikke skal få diskrimineringsvern på bakgrunn av sin seksualitet.

Det eksisterer imidlertid veldig lite systematisk kunnskap om asekuelle, aromantiske, mennesker involvert i BDSM/fetisjisme og relasjonsminoriteter. Forslagsstiller mener det bør innhentes kunnskap om levevilkår og psykisk helse for asekuelle, aromantiske, BDSM-ere/fetisjister, relasjonsminoriteter, ikke-binære og transpersoner i Norge, og utredes tiltak for å redusere utfordringene for disse gruppene.

Asekuelle er mennesker som ikke ønsker seksuelle relasjoner under noen omstendigheter, mens aromantiske er mennesker som ikke ønsker romantiske relasjoner. Man vet i dag lite om hvilke utfordringer disse gruppene eventuelt møter i samfunnet, og om dette bør få større politisk oppmerksomhet.

Man vet lite om forekomsten av samtykkende ikke-monogami i Norge, men mer enn én av fem single amerikanere har hatt minst én samtykkende ikke-monogam relasjon, viser en artikkel i *Journal of Sex & Marital Therapy* fra 2017 med M. L. Hauptert som hovedforfatter. Dette betyr at en stor andel av befolkningen bryter med samfunnets forventninger til monogami. De kan derfor sies å inngå i en relasjonsminoritet. Poly er et paraplybegrep som rommer alle relasjoner hvor partene gir informert samtykke om å inngå romantiske og/eller seksuelle relasjoner med flere enn én person.

Minoritetsstress og skolens rolle

Minoritetsstress er et veldokumentert problem. Bufdir definerer minoritetsstress som

«den tilleggsbelastningen individer fra stigmatiserte grupper utsettes for på grunn av sin minoritetsposisjon».

Stigma og fordommer kan fortsatt bli en årsak til stress og psykiske plager for de som tilhører seksuelle minoriteter, kjønnsminoriteter eller relasjonsminoriteter.

Organisasjonen Skeiv Ungdom har pekt på hvordan velment toleransepedagogikk i skolen kan bidra til å forsterke minoritetsstresset:

«I den norske skolen er toleransepedagogikk, hvor en fokuserer på normbryterne heller enn normene som blir brutt, en hyppig brukt måte å jobbe med inkludering. Da blir normbryterne en utgruppe som skal tolereres av den heteronorme majoriteten, heller enn en naturlig og selvsagt del av samfunnets mangfold.»

Dette kan forsterke utenforskap og fortvilelse hos barn og unge som ikke føler at de passer inn.

Normkritikk innebærer å se kritisk på normene knyttet til kjønn og seksualitet i stedet for å fokusere på minoriteten og dens annerledeshet. Forslagsstiller mener det er behov for å revidere opplæringslova for å inn-

lemme normkritikk som en verdi i norsk skole for å unngå at skolen forsterker utenforskap og bidrar til minoritetsstress.

Forslagsstilleren viser til Representantforslag 94 S (2018–2019) om å redusere kropps- og skjønnhetspress blant unge, fremsatt av representanten Hulda Holtvedt fra Miljøpartiet De Grønne, med forslag om endringer i opplæringslova § 1-1 for å gi loven et normkritisk utgangspunkt. Dette stemte Stortinget over 6. juni 2019 (jf. Innst. 274 S (2018–2019)). Forslagsstiller registrerer at forslaget om å gi opplæringslova et normkritisk utgangspunkt kun fikk støtte av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og to representanter fra Arbeiderpartiet.

I dette forslaget fremmes derfor isteden spesifikke forslag om å inkludere normkritikk i grunn- og videreutdanningen for lærere og barnevernspedagoger og i læreplanene i grunnskolen og videregående opplæring, for å unngå at skolen forsterker utenforskap og bidrar til minoritetsstress.

Sunn seksualitet handler om mer enn å forebygge kjønns sykdommer og uønsket graviditet: Det handler om intimitet, nytelse, grensesetting, samtykke og respekt. Forslagsstiller mener det er viktig å sikre at seksualundervisningen i mye større grad dreier seg om kommunikasjon, å lære å sette sine egne grenser, respektere andres grenser og utvikle positive seksuelle relasjoner. Undervisningen må favne om seksuelle minoriteter: Barn og unge som faller utenfor normene for kjønn, seksualitet og relasjoner, har også rett på positiv og faglig velfundert seksualundervisning.

Kompetanseheving

Forslagsstiller mener det samlet sett er behov for et betydelig kunnskapsløft om seksuell orientering og kjønnsidentitet blant personer som jobber direkte med mennesker, enten dette er i helsevesenet, på skolen, i barnevernet eller andre steder. Dette gjelder særlig for personer som jobber med barn, unge og familier.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

forslag:

1. Stortinget ber regjeringen gå gjennom grunn- og videreutdanningen for lærere og barnevernspedagoger med formål å inkludere temaene normkritikk, minoritetsstress, seksuell helse og kjønns- og seksualitetsmangfold som en obligatorisk del av det offentlige utdanningstilbudet.
2. Stortinget ber regjeringen, i arbeidet med å fornye alle læreplanene i grunnskolen og videregående opplæring, om å inkludere kompetansemål om normkritikk, minoritetsstress, seksuell helse og kjønns-, relasjons- og seksualitetsmangfold der det er relevant, og spesielt i faget KRLE.
3. Stortinget ber regjeringen, i arbeidet med å fornye alle læreplanene i grunnskolen og videregående opplæring, om å inkludere kompetansemål om hva som er positive seksuelle relasjoner, grensesetting, forebygging av voldtekt og aksept og forståelse for seksuelle minoriteter.
4. Stortinget ber regjeringen klargjøre at konversjonsterapi for homofile, bifile, lesbiske og transpersoner ikke er tillatt i henhold til likestillings- og diskrimineringsloven, og om nødvendig fremme forslag om en endring av likestillings- og diskrimineringsloven som sørger for dette.
5. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en handlingsplan for et kompetanseløft om transtematikk, seksuelle minoriteter og relasjonsminoriteter i skoleverket, skolehelsetjenesten, barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk, helsevesenet, politiet, Utlendingsdirektoratet og barnevernet.
6. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer for at alle nye skolebygg og offentlige institusjoner skal ha kjønnsnøytrale toaletter og garderober.
7. Stortinget ber regjeringen innhente kunnskap om levevilkår og psykisk helse for aseksuelle, aromantiske, BDSM-ere/fetisjister, relasjonsminoriteter, ikke-binære og transpersoner i Norge, og foreslå tiltak for å redusere utfordringene for disse gruppene.
8. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre en tredje juridisk kjønnskategori.
9. Stortinget ber regjeringen utarbeide nødvendige forslag til lovendringer som styrker transpersoners rettsvern i straffeloven.
10. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innlemme all diskriminering på grunnlag av seksuell praksis mellom samtykkende voksne, som ikke overskrider andres grenser, i likestillings- og diskrimineringsloven.

20. juni 2019

Une Bastholm

